

Робоча програма дисципліни «Соціальна економіка»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 123 · КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ

БАКАЛАВР

120

Годин

Загальний обсяг дисципліни

4

Кредити ЄКТС

Відповідно до стандарту

4

Модулі

Змістовних блоки курсу

Загальна інформація про дисципліну

Ідентифікація

Назва: Соціальна економіка

Спеціальність: 123 Комп'ютерна інженерія

Освітні програми:

- Фінанси, банківська справа та страхування в управлінських інформаційних системах і технологіях
- Облік і оподаткування в управлінських інформаційних системах і технологіях

Ступінь: Бакалавр

Обсяг: 120 годин / 4 кредити ЄКТС

Модулів: 4 змістовних блоки

Підсумковий контроль: Залік

Призначення дисципліни

Дисципліна «Соціальна економіка» формує у студентів системне розуміння взаємозв'язку економічних і соціальних процесів у суспільстві, ролі держави у забезпеченні добробуту, механізмів соціального захисту та сталого розвитку. Курс охоплює теоретичні засади соціальної економіки, соціальну структуру суспільства, ринок праці, соціальну політику та корпоративну соціальну відповідальність у сфері ІТ та інформаційних систем.

Дисципліна є базовою для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Комп'ютерна інженерія» та забезпечує формування загальних і фахових компетентностей, пов'язаних із соціально-економічним вимірюванням діяльності ІТ-підприємств і цифрових організацій.

Загальні компетентності

Аналітичне мислення

Здатність до аналізу, синтезу та критичного оцінювання соціально-економічної інформації: виявлення суттєвих даних, порівняння альтернатив державної та корпоративної соціальної політики, формування обґрунтованих висновків.

Самоорганізація

Уміння самостійно навчатися, планувати роботу та організовувати виконання завдань у визначені строки, зокрема під час підготовки рефератів, аналітичних записок і презентацій із соціально-економічної тематики.

Комунікація

Здатність до усної та письмової професійної комунікації: чітко пояснювати соціально-економічні поняття, аргументовано відповідати на запитання, оформлювати звіти та аналітичні записки з питань соціальної політики.

Командна робота

Відповідальність, ініціативність, дисциплінованість та готовність працювати в команді під час групового аналізу кейсів із соціально-економічної практики, обговорення проблем цифровізації та спільного пошуку рішень.

Студент повинен вміти: аналізувати навчальну, статистичну та нормативну інформацію у соціально-економічній сфері; виділяти головне та узагальнювати результати; планувати власну діяльність і дотримуватися дедлайнів; коректно спілкуватися з викладачами та одногрупниками; брати участь у командній роботі та розподіляти обов'язки.

Фахові компетентності

Розуміння соціальної економіки

Розуміння сутності соціальної економіки, її функцій та ролі в суспільстві. Знання принципів взаємодії економічних і соціальних систем, механізмів перерозподілу доходів, державного регулювання та забезпечення суспільного добробуту в умовах цифровізації.

Аналіз соціально-економічних показників

Здатність аналізувати соціально-економічні показники: рівень доходів і бідності, зайнятість і безробіття, індекс людського розвитку, індекс Джині, показники соціального захисту та якості життя.

Соціальна відповідальність та сталий розвиток

Знання основ корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), цілей сталого розвитку (ЦСР ООН), ESG-стандартів та їх застосування в ІТ-компаніях і цифровому бізнесі.

Студент повинен вміти: оцінювати соціально-економічний стан суспільства за ключовими показниками; визначати роль держави у соціальному захисті населення; характеризувати ринок праці ІТ-сфери та тенденції зайнятості; орієнтуватися в основах соціальної політики та цифрової нерівності; пояснювати принципи КСВ та сталого розвитку для підприємств комп'ютерної інженерії.

Результати навчання

→ Пояснення соціально-економічних категорій

Пояснювати сутність соціально-економічних категорій та явищ: добробут, рівень життя, людський капітал, соціальна нерівність, бідність, соціальний захист, цифрова нерівність, КСВ, сталий розвиток.

→ Оцінка соціальної політики

Характеризувати моделі соціальної держави та інструменти соціальної політики; застосовувати методи оцінки ефективності соціальних програм і визначати основні тенденції соціального розвитку в Україні.

→ Аналіз соціально-економічних процесів

Аналізувати основні показники соціально-економічного розвитку суспільства, ринку праці та ІТ-сектору для виявлення тенденцій і проблем функціонування соціальної сфери.

→ Застосування КСВ та ЦСР

Орієнтуватися в принципах корпоративної соціальної відповідальності та цілях сталого розвитку; використовувати ESG-підходи для прийняття обґрунтованих рішень в ІТ-компаніях та організаціях цифрової економіки.

Теоретичні засади соціальної економіки

Тема 1.1

Соціальна економіка як наукова дисципліна. Предмет, методи та функції соціальної економіки. Взаємозв'язок економіки та соціальної сфери. Місце соціальної економіки серед суміжних дисциплін.

Тема 1.2

Суспільний добробут і якість життя. Поняття добробуту, рівня та якості життя. Показники вимірювання: ВВП на душу населення, індекс людського розвитку (ІЛР), індекс щастя, індекс Джині.

Тема 1.3

Соціальна нерівність і бідність. Причини, форми та наслідки соціальної нерівності. Поняття бідності (абсолютна, відносна). Цифрова нерівність як нова форма соціального розшарування в інформаційному суспільстві.

Тема 1.1 — Лекційний матеріал

Соціальна економіка як наукова дисципліна

Лекція 1 (2 год.): Предмет і об'єкт соціальної економіки.

Соціальна економіка як наука про взаємодію економічних і соціальних процесів у суспільстві. Основні функції соціальної економіки: пізнавальна, методологічна, практична. Місце соціальної економіки в системі економічних наук. Зв'язок із макроекономікою, мікроекономікою, соціологією, правознавством.

Методологія соціальної економіки: загальнонаукові методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція), спеціальні методи (статистичний, нормативний, порівняльний, системний підхід). Соціально-економічні відносини як предмет аналізу. Соціальна економіка в умовах цифрової трансформації.

Ключові питання лекції

- Поняття та предмет соціальної економіки
- Місце дисципліни в системі соціально-економічних наук
- Функції та методи соціальної економіки
- Соціально-економічні відносини: сутність та структура
- Роль соціальної економіки в умовах цифровізації та ІТ-розвитку
- Зв'язок між економічним зростанням і соціальним прогресом

❏ Нормативна база: Конституція України (ст. 1, 3, 46–49), Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

Тема 1.1 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз місця соціальної економіки серед суміжних дисциплін: складання схеми міждисциплінарних зв'язків. Обговорення актуальності дисципліни для спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія».

Завдання 2. Кейс: «Як цифровізація змінює соціально-економічні відносини?» — дискусія із прикладами з IT-галузі (дистанційна праця, платформна економіка, цифрові послуги).

Завдання 3. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання навч. посіб.: Атаманюк Р. Ф., Атаманюк Е. А. «Соціальна економіка» — Розділ 1 «Предмет і методологія соціальної економіки»
- Підготовка конспекту: «Основні підходи до визначення соціальної економіки у вітчизняній та зарубіжній науці»
- Складання порівняльної таблиці: «Соціальна економіка та суміжні дисципліни»
- Пошук прикладів соціально-економічних проблем у IT-сфері України за відкритими джерелами

Очікуваний результат: студент розуміє предмет і методи соціальної економіки, може пояснити її місце в системі наук і зв'язок із комп'ютерними науками та інформаційними системами.

Тема 1.2 — Лекційний матеріал

Суспільний добробут і якість життя

Лекція 2 (2 год.): Поняття суспільного добробуту: економічні та неекономічні складові. Рівень і якість життя: відмінність понять. Доходи населення: заробітна плата, соціальні виплати, пасивні доходи. Прожитковий мінімум і мінімальна заробітна плата в Україні.

Показники вимірювання добробуту: ВВП на душу населення, індекс людського розвитку (ІЛР) — складові (освіта, дохід, здоров'я), Індекс кращого життя OECD, індекс Джині як показник нерівності розподілу доходів. Динаміка ІЛР України у міжнародному контексті.

Ключові питання лекції

- Сутність добробуту та підходи до його вимірювання
- Рівень та якість життя населення: чинники та показники
- Індекс людського розвитку: структура та методологія
- Індекс Джині та його інтерпретація
- Динаміка доходів населення та мінімальна зарплата в Україні
- Вплив цифрових технологій на якість та доступність послуг

Тема 1.2 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Задача 1. Розрахунок та інтерпретація індексу людського розвитку для умовної країни за трьома складовими (освіта, дохід, здоров'я). Порівняння з реальними даними України.

Задача 2. Аналіз розподілу доходів населення: побудова кривої Лоренца, розрахунок індексу Джині за умовними даними.

Завдання 3. Міні-дослідження: «Якість цифрових послуг як складова якості життя» — порівняльний аналіз доступності e-gov сервісів в Україні та країнах ЄС.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання підручника: Атаманюк Р. Ф., Атаманюк Е. А. «Соціальна економіка» — розділи «Добробут», «Якість життя»
- Аналіз звіту ПРООН щодо індексу людського розвитку України (hdr.undp.org)
- Підготовка аналітичної записки: «Динаміка рівня життя населення України за 2022–2024 рр.» за даними Держстату
- Складання порівняльної таблиці показників якості життя: Україна та 3 країни ЄС

Очікуваний результат: студент вміє розраховувати та інтерпретувати показники добробуту, аналізувати рівень і якість життя за статистичними даними.

Тема 1.3 — Лекційний матеріал

Соціальна нерівність і бідність

Лекція 3 (2 год.): Соціальна нерівність: поняття, причини та форми (майнова, доходна, освітня, статусна). Соціальна стратифікація суспільства. Бідність: визначення, форми (абсолютна та відносна), критерії вимірювання (прожитковий мінімум, порог бідності). Бідність в Україні: сучасний стан і причини.

Цифрова нерівність: поняття та складові (доступ до Інтернету, цифрові навички, якість цифрових пристроїв). Наслідки цифрової нерівності для соціального розвитку. Державні та міжнародні програми подолання цифрового розриву (Broadband Commission, Digital Europe Programme).

Чинники соціальної нерівності в ІТ-суспільстві

1. Нерівний доступ до цифрових технологій та Інтернету
2. Різниця у цифрових компетентностях між поколіннями
3. Розрив між міськими та сільськими районами у доступі до ІТ-послуг
4. Гендерна нерівність у STEM-сфері та ІТ-індустрії
5. Поляризація доходів між ІТ-фахівцями та іншими категоріями
6. Автоматизація праці та загроза технологічного безробіття

Тема 1.3 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз рівня бідності в Україні: розрахунок частки бідного населення за абсолютним і відносним критеріями за умовними даними. Порівняння з міжнародними нормативами.

Завдання 2. Кейс: «Цифрова нерівність в Україні» — аналіз статистики доступу до Інтернету та цифрових навичок за регіонами. Розробка пропозицій щодо скорочення цифрового розриву.

Завдання 3. Презентація та обговорення: «Автоматизація і штучний інтелект: загроза чи можливість для ринку праці?» — аргументація позиції.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання навч. посіб.: Атаманюк Р. Ф., Атаманюк Е. А. «Соціальна економіка» — розділ «Соціальна нерівність і бідність»
- Підготовка реферату: «Цифрова нерівність: сутність, чинники та методи подолання» (3–4 сторінки)
- Аналіз даних Держстату про рівень бідності та доходи населення (ukrstat.gov.ua)
- Ознайомлення зі звітом Міністерства цифрової трансформації про рівень цифровізації регіонів України (thedigital.gov.ua)

Очікуваний результат: студент розуміє причини і форми соціальної нерівності, вміє аналізувати бідність і цифровий розрив як соціально-економічні явища.

Ринок праці та людський капітал

Тема 2.1

Ринок праці: поняття, структура, механізм функціонування. Попит і пропозиція праці, рівноважна заробітна плата, гнучкість ринку праці та його особливості в ІТ-секторі.

Тема 2.2

Зайнятість і безробіття. Форми зайнятості (традиційна, дистанційна, фрилансова, платформна). Типи безробіття, методи його вимірювання та державне регулювання зайнятості.

Тема 2.3

Людський капітал як соціально-економічна категорія. Інвестиції в людський капітал: освіта, охорона здоров'я, науково-технічний розвиток. Оцінка людського капіталу в ІТ-підприємствах.

Тема 2.4

Оплата праці та мотивація персоналу. Системи оплати праці, тарифна система, мінімальна заробітна плата. Нематеріальна мотивація в ІТ-компаніях: практики та ефективність.

Тема 2.1 — Лекційний матеріал

Ринок праці: структура та механізм функціонування

Лекція 4 (2 год.): Ринок праці як особливий тип ринку: специфіка товару (робоча сила), суб'єкти ринку (роботодавці, наймані працівники, держава), інститути (профспілки, служба зайнятості). Попит на працю: чинники (продуктивність, рівень заробітної плати, попит на продукцію), крива попиту на працю. Пропозиція праці: чинники (заробітна плата, демографія, освіта), крива пропозиції.

Рівновага на ринку праці: рівноважна заробітна плата і рівноважна зайнятість. Сегментація ринку праці: первинний і вторинний сегменти. Особливості ринку праці в ІТ-секторі: висока мобільність, дефіцит кваліфікованих кадрів, аутсорсинг, глобалізація.

Ключові питання лекції

- Сутність і структура ринку праці
- Попит і пропозиція праці: чинники та графічний аналіз
- Рівновага на ринку праці та рівноважна заробітна плата
- Сегментація ринку праці
- Специфіка ІТ-ринку праці в Україні та у світі
- Вплив автоматизації та штучного інтелекту на ринок праці

Тема 2.1 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Графічний аналіз ринку праці: побудова кривих попиту та пропозиції праці, визначення рівноважної заробітної плати та зайнятості. Аналіз наслідків встановлення мінімальної заробітної плати.

Завдання 2. Аналіз ринку праці ІТ-сфери в Україні: попит на ІТ-спеціальності, рівень заробітних плат, дефіцит кадрів за даними відкритих джерел (DOU, Djinni).

Завдання 3. Міні-дискусія: «Чи варто регулювати ринок праці ІТ-компаній?» — аргументація позиції.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання підручника: Атаманюк Р. Ф., Атаманюк Е. А. «Соціальна економіка» — розділ «Ринок праці»
- Підготовка аналітичної записки: «Ринок праці ІТ-сфери в Україні: стан, тенденції, виклики» (1–2 сторінки)
- Аналіз статистики ринку праці України за даними Держстату (ukrstat.gov.ua) та Державної служби зайнятості (dcz.gov.ua)
- Опрацювання звіту DOU «Ринок праці розробників в Україні — 2024»

Очікуваний результат: студент вміє аналізувати ринок праці, будувати графіки попиту та пропозиції праці, характеризувати особливості ІТ-ринку праці.

Тема 2.2 — Лекційний матеріал

Зайнятість і безробіття

Лекція 5 (2 год.): Зайнятість населення: поняття, форми (повна, часткова, сезонна, неформальна). Нові форми зайнятості в цифровій економіці: дистанційна зайнятість, фриланс, гіг-зайнятість, платформна економіка (Upwork, Fiverr). Переваги та ризики нових форм зайнятості для IT-фахівців.

Безробіття: поняття, форми (фрикційне, структурне, циклічне, технологічне). Рівень безробіття: методологія МОП та НБУ. Наслідки безробіття (соціальні, економічні). Природний рівень безробіття. Закон Оукена. Особливості безробіття в Україні в умовах воєнного стану.

Ключові поняття та формули

- Рівень зайнятості = $\frac{\text{Зайняті}}{\text{Економічно активне населення}} \times 100\%$
- Рівень безробіття = $\frac{\text{Безробітні}}{\text{Економічно активне населення}} \times 100\%$
- Закон Оукена: 1% безробіття понад природний $\rightarrow$ 2,5% втрат ВВП
- Гіг-зайнятість: короткострокові контракти через цифрові платформи
- Технологічне безробіття: витіснення праці автоматизацією

Тема 2.2 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Задача 1. Розрахунок рівня зайнятості та безробіття за умовними демографічними даними. Застосування закону Оукена для оцінки втрат ВВП від безробіття.

Задача 2. Класифікація видів безробіття на прикладах (скорочення ІТ-компанії, автоматизація складу, сезонна робота, перехід між роботами). Визначення методів регулювання.

Завдання 3. Кейс: «Фрилансер vs. штатний ІТ-спеціаліст» — порівняльний аналіз умов зайнятості, доходів, соціального захисту та ризиків.

Самостійна робота (5 год.)

- Підготовка есе: «Платформна економіка та гіг-зайнятість: нові виклики для соціального захисту ІТ-фахівців»
- Аналіз динаміки безробіття в Україні за 2022–2024 рр. за даними Держстату та МОП
- Опрацювання статті: «Цифровізація та ринок праці: виклики для України» у журналі «Економіка та суспільство» (economyandsociety.in.ua)
- Розв'язання задач на розрахунок рівня безробіття та застосування закону Оукена (4 задачі)

Очікуваний результат: студент вміє розраховувати показники зайнятості та безробіття, класифікувати форми зайнятості, характеризувати нові форми зайнятості в цифровій економіці.

Тема 2.3 — Лекційний матеріал

Людський капітал як соціально-економічна категорія

Лекція 6 (2 год.): Людський капітал: поняття (Г. Беккер, Т. Шульц), складові (знання, навички, здоров'я, досвід, мобільність).

Відмінність між людським капіталом і трудовими ресурсами.

Інвестиції в людський капітал: освіта (загальна та спеціалізована), охорона здоров'я, перепідготовка, міграція. Рентабельність інвестицій в освіту (норма віддачі за Мінсером).

Людський капітал в ІТ-сфері: технічні компетенції (hard skills) та соціальні навички (soft skills). Безперервне навчання та апскілінг/рескілінг. Оцінка людського капіталу ІТ-підприємств. Вплив воєнного стану на людський капітал України.

Ключові питання лекції

- Поняття людського капіталу: теоретичні підходи
- Складові та структура людського капіталу
- Інвестиції в людський капітал: форми та ефективність
- Людський капітал ІТ-фахівця: структура та розвиток
- Вплив освіти на доходи та продуктивність праці
- «Відтік мозків» і еміграція ІТ-кадрів з України

Тема 2.3 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Задача 1. Розрахунок норми приватної віддачі від вищої ІТ-освіти за умовними даними (витрати на навчання, різниця в заробітних платах). Порівняння з нормою віддачі від інших спеціальностей.

Завдання 2. Складання «профілю людського капіталу ІТ-фахівця»: ідентифікація hard skills, soft skills, необхідних сертифікацій і досвіду для обраної ІТ-спеціалізації.

Завдання 3. Кейс: «Інвестиції в навчання персоналу ІТ-компанії» — оцінка доцільності корпоративного навчання та апскілінгу.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання підручника: Семів Л. К. та ін. «Людський капітал регіонів України в умовах євроінтеграції» — Ін-т регіон. досліджень НАН України, 2023
- Підготовка аналітичної записки: «Людський капітал ІТ-сфери в Україні: стан, проблеми та перспективи відновлення» (1–2 сторінки)
- Аналіз статистики освіти та витрат на НДДКР за даними Держстату
- Опрацювання звіту IT Ukraine Association про стан ІТ-індустрії (itukraine.org.ua)

Очікуваний результат: студент вміє характеризувати людський капітал як економічну категорію, розраховувати норму віддачі від освіти та аналізувати людський капітал ІТ-підприємств.

Тема 2.4 — Лекційний матеріал

Оплата праці та мотивація персоналу

Лекція 7 (2 год.): Заробітна плата: номінальна та реальна, функції (відтворювальна, стимулювальна, регулювальна, соціальна).

Мінімальна заробітна плата в Україні: розмір, порядок встановлення, роль у соціальному захисті. Тарифна система оплати праці: тарифні ставки, посадові оклади, розряди. Форми оплати праці: погодинна, відрядна.

Мотивація в ІТ-компаніях: матеріальна мотивація (базова ставка, бонуси, опціони на акції, медичне страхування). Нематеріальна мотивація (гнучкий графік, дистанційна робота, навчання, корпоративна культура). Теорії мотивації (Маслоу, Герцберг) та їх застосування в ІТ-середовищі.

Ключові питання лекції

- Заробітна плата: поняття, функції, форми
- Номінальна та реальна заробітна плата: відмінності та вплив інфляції
- Мінімальна заробітна плата: соціальна роль і економічні наслідки
- Оплата праці ІТ-фахівців: особливості та міжнародне порівняння
- Матеріальна та нематеріальна мотивація в ІТ-компаніях
- Зв'язок між системою мотивації та продуктивністю праці

Тема 2.4 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Задача 1. Розрахунок номінальної та реальної заробітної плати з урахуванням інфляції. Визначення індексу реальної заробітної плати за умовними даними.

Задача 2. Розробка системи мотивації для умовної IT-компанії: визначення структури компенсаційного пакету (базова ставка, бонуси, пільги), обґрунтування вибору нематеріальних інструментів мотивації.

Завдання 3. Порівняльний аналіз рівня заробітних плат IT-фахівців в Україні та країнах ЄС. Виявлення причин розриву та тенденцій зближення.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання підручника: Атаманюк Р. Ф., Атаманюк Е. А. «Соціальна економіка» — розділ «Оплата праці»
- Підготовка порівняльної характеристики систем оплати праці в IT-компаніях України (за відкритими звітами DOU.ua, Djinni)
- Аналіз динаміки середньомісячної заробітної плати в Україні за 2022–2024 рр. (ukrstat.gov.ua)
- Розв'язання задач на розрахунок реальної заробітної плати та фонду оплати праці (4 задачі)

Очікуваний результат: студент вміє розраховувати показники оплати праці, аналізувати системи мотивації IT-компаній і характеризувати сучасні тенденції на ринку праці.

Соціальна політика та соціальний захист

Тема 3.1

Соціальна держава та моделі соціальної політики. Сутність, функції та принципи соціальної держави. Основні моделі соціальної політики (ліберальна, консервативна, скандинавська, змішана) та їх порівняння.

Тема 3.2

Система соціального захисту та соціального страхування. Соціальне страхування (пенсійне, медичне, від безробіття), соціальна допомога, соціальні послуги. Реформи системи соціального захисту в Україні.

Тема 3.3

Освіта та охорона здоров'я як чинники соціально-економічного розвитку. Фінансування освіти та охорони здоров'я. Цифровізація освіти та e-Health. Роль держави та приватного сектору.

Тема 3.1 — Лекційний матеріал

Соціальна держава та моделі соціальної політики

Лекція 8–9 (4 год.): Соціальна держава: поняття, принципи (соціальна справедливість, рівність можливостей, солідарність, субсидіарність), конституційне закріплення в Україні (ст. 1, 3, 46–49). Функції соціальної держави: забезпечення зайнятості, соціальний захист, перерозподіл доходів, розвиток соціальної інфраструктури.

Моделі соціальної політики: ліберальна (США, Велика Британія) — мінімальне втручання держави; консервативна (Німеччина, Франція) — страхові фонди; скандинавська (Швеція, Норвегія) — універсальний соціальний захист; змішана (Україна, країни ЦСЄ). Порівняльний аналіз ефективності моделей. Соціальна політика України в умовах євроінтеграції.

Ключові питання лекції

- Поняття та принципи соціальної держави
- Конституційні засади соціальної держави в Україні
- Функції та інструменти соціальної політики
- Порівняльний аналіз моделей соціальної держави
- Євроінтеграційний вектор соціальної політики України
- Соціальна політика в умовах воєнного стану: адаптація інструментів

Тема 3.1 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Порівняльна таблиця моделей соціальної держави: заповнення за критеріями (роль держави, рівень соціальних витрат, охоплення населення, джерела фінансування).
Формулювання висновків.

Завдання 2. Аналіз соціальних витрат бюджету України: структура, динаміка за 2022–2024 рр., порівняння з рекомендаціями ЄС. Оцінка адекватності соціальних видатків.

Завдання 3. Дискусія: «Яка модель соціальної держави найбільш підходить для України після перемоги?» — аргументація позиції.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання підручника: Атаманюк Р. Ф., Атаманюк Е. А. «Соціальна економіка» — розділ «Соціальна держава і соціальна політика»
- Підготовка аналітичної записки: «Соціальна політика України в контексті євроінтеграції» (1–2 сторінки)
- Ознайомлення з Конституцією України (ст. 1, 3, 46–49) та конспектування ключових соціальних норм
- Аналіз звіту Мінсоцполітики про соціальні виплати в Україні (msp.gov.ua)

Очікуваний результат: студент вміє характеризувати моделі соціальної держави, порівнювати їх ефективність і аналізувати напрями соціальної політики України.

Тема 3.2 — Лекційний матеріал

Система соціального захисту та соціального страхування

Лекція 10 (2 год.): Соціальний захист: поняття, складові (соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги). Соціальне страхування: принципи (обов'язковість, солідарність, еквівалентність), види (пенсійне страхування — розподільча та накопичувальна система; страхування від безробіття; медичне страхування). Пенсійна система України: три рівні (солідарна, накопичувальна, добровільна).

Соціальна допомога: адресна, програми субсидій, виплати внутрішньо переміщеним особам (ВПО). Соціальні послуги: реабілітація, догляд, підтримка сімей. Реформи системи соціального захисту в Україні: впровадження загальнообов'язкового медичного страхування, пенсійна реформа.

Соціальний захист у цифрову епоху

- Е-соціальні послуги: Портал «Дія» як платформа соціальних виплат
- Цифровізація Пенсійного фонду та електронні пенсійні кабінети
- Автоматизація призначення соціальних допомог: переваги та ризики
- Захист персональних даних у системах соціального страхування
- Соціальний захист гіг-працівників і фрилансерів: прогалини та рішення
- Міжнародні стандарти соціального захисту: конвенції МОП

Тема 3.2 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Задача 1. Розрахунок пенсійних відрахувань та прогнозованого розміру пенсії за солідарною системою для умовного застрахованого. Порівняння з накопичувальною системою.

Завдання 2. Кейс: «Соціальний захист фрилансера-розробника» — аналіз прогалин у соціальному захисті самозайнятих осіб в Україні та розробка пропозицій щодо їх усунення.

Завдання 3. Аналіз порталу «Дія»: перелік доступних соціальних послуг, оцінка зручності та повноти цифрових інструментів соціального захисту.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання навч. посіб.: Мазур О. Є., Кравченко В. О. «Соціальне страхування: теорія і практика» — К.: Університет «КРОК», 2023
- Підготовка реферату: «Пенсійна реформа в Україні: проблеми та перспективи накопичувальної системи» (3–4 сторінки)
- Ознайомлення з Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (zakon.rada.gov.ua)
- Аналіз звіту Пенсійного фонду України за 2023 рік (pfu.gov.ua)

Очікуваний результат: студент вміє характеризувати систему соціального захисту України, розраховувати соціальні внески та аналізувати цифровізацію соціальних послуг.

Тема 3.3 — Лекційний матеріал

Освіта та охорона здоров'я як чинники соціально-економічного розвитку

Лекція 11 (2 год.): Освіта як суспільне благо та інвестиція: рівні освіти (дошкільна, загальна, вища, неформальна), фінансування освіти в Україні (частка у ВВП, структура видатків). Вища освіта в ІТ-сфері: програми підготовки, рейтинги університетів, державне замовлення. Цифровізація освіти: дистанційне навчання, MOOC, онлайн-платформи (Coursera, EdX, Prometheus).

Охорона здоров'я: фінансування (бюджетне, страхове, приватне), реформа НСЗУ та автономізація лікарень. E-Health в Україні: електронна медична картка, телемедицина, медичні реєстри. Вплив стану здоров'я населення на продуктивність праці та ВВП.

Ключові питання лекції

- Освіта як соціальне благо та рушій економічного зростання
- Фінансування системи освіти в Україні: структура та проблеми
- Цифровізація освіти: переваги, ризики та наслідки для ринку праці
- Реформа системи охорони здоров'я в Україні (НСЗУ)
- E-Health та телемедицина: цифрові трансформації галузі
- Ефект інвестицій у здоров'я на продуктивність і добробут

Тема 3.3 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз витрат державного бюджету на освіту та охорону здоров'я в Україні за 2022–2024 рр.: структура, динаміка, порівняння з нормативами ЄС. Формулювання висновків.

Завдання 2. Кейс: «Цифровізація освіти в Україні під час воєнного стану» — аналіз переходу на дистанційне навчання, проблеми та рекомендації.

Завдання 3. Дослідження: «E-Health платформи в Україні» — аналіз функціоналу порталу zdravnitsia.ua та електронної медичної картки.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання підручника: Атаманюк Р. Ф., Атаманюк Е. А. «Соціальна економіка» — розділи «Освіта», «Охорона здоров'я»
- Підготовка аналітичної записки: «Інформаційні технології в системі охорони здоров'я України: стан та перспективи» (1–2 сторінки)
- Аналіз даних Міністерства освіти та науки щодо вищої освіти в ІТ (mon.gov.ua)
- Ознайомлення зі звітом НСЗУ щодо реформи охорони здоров'я (nszu.gov.ua)

Очікуваний результат: студент вміє аналізувати соціальні витрати бюджету, характеризувати цифровізацію освіти та охорони здоров'я, оцінювати ефективність соціальних реформ.

Сталий розвиток та соціальна відповідальність в ІТ-секторі

Тема 4.1

Концепція сталого розвитку та Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР). Три виміри сталості: економічний, екологічний, соціальний. Роль ІТ-сектору у досягненні ЦСР. ESG-стандарти для ІТ-компаній.

Тема 4.2

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) у цифровому бізнесі. Принципи, моделі та інструменти КСВ. Соціальна звітність ІТ-компаній. Етика штучного інтелекту та відповідальні технології.

Тема 4.3

Соціальна економіка майбутнього: тенденції та виклики. Цифровізація соціальної сфери, соціальні інновації, платформи колаборативної економіки. Відновлення України та роль ІТ у соціально-економічному розвитку.

Тема 4.1 — Лекційний матеріал

Сталий розвиток та Цілі сталого розвитку ООН

Лекція 12–13 (4 год.): Концепція сталого розвитку (Brundtland Commission, 1987): визначення, принципи, три стовпи (економічний, екологічний, соціальний). Порядок денний ООН на 2030 рік: 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР). Роль IT-сектору у досягненні ЦСР: ЦСР 4 (якісна освіта), ЦСР 8 (гідна праця), ЦСР 9 (інновації та інфраструктура), ЦСР 10 (скорочення нерівності), ЦСР 16 (мир та справедливість), ЦСР 17 (партнерство).

ESG-стандарти: Environmental (екологічна відповідальність — енергоефективність, е-відходи), Social (соціальна відповідальність — умови праці, різноманітність), Governance (корпоративне управління — прозорість, антикорупція). ESG-рейтинги та їх значення для IT-компаній.

Ключові питання лекції

- Поняття сталого розвитку та його три виміри
- Цілі сталого розвитку ООН: перелік та зміст
- Роль цифрових технологій у досягненні ЦСР
- ESG-стандарти: структура та призначення
- ESG-рейтинги IT-компаній: методологія та значення
- Сталий розвиток України: Національна доповідь та плани відновлення

Тема 4.1 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Аналіз ЦСР ООН для ІТ-сектору: визначення п'яти найбільш релевантних цілей для ІТ-компанії, опис конкретних дій та КРІ для кожної з них.

Завдання 2. Складання ESG-профілю умовної ІТ-компанії: заповнення матриці ESG-показників (енергоспоживання, гендерна рівність, прозорість управління), оцінка ризиків і можливостей.

Завдання 3. Кейс: «Як ІТ-компанії України підтримують сталий розвиток?» — аналіз реальних КСВ-звітів вітчизняних ІТ-корпорацій.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання навч. посіб.: Якименко І. Л., Петрашко Л. П. «Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти» — К.: НУХТ, 2022
- Підготовка аналітичної записки: «ESG-принципи в ІТ-компаніях України: практика впровадження» (1–2 сторінки)
- Ознайомлення з Національною доповіддю України про прогрес у виконанні ЦСР (sdgs.un.org/ukraine)
- Аналіз звіту ЮНЕСКО щодо цифрових технологій і сталого розвитку

Очікуваний результат: студент вміє характеризувати ЦСР ООН та ESG-стандарти, аналізувати їх застосування в ІТ-компаніях, розробляти ESG-профіль організації.

Тема 4.2 — Лекційний матеріал

Корпоративна соціальна відповідальність у цифровому бізнесі

Лекція 14 (2 год.): КСВ: поняття, рівні (економічна, правова, етична, філантропна відповідальність — піраміда Керрола). Принципи КСВ (ISO 26000): підзвітність, прозорість, етична поведінка, повага до зацікавлених сторін, верховенство права. Stakeholder-теорія та управління стейкхолдерами. КСВ в IT-компаніях: особливості та найкращі практики (Google, Microsoft, MacPaw, EPAM).

Соціальна звітність: GRI-стандарти (Global Reporting Initiative), звіти з КСВ/сталого розвитку. Етика штучного інтелекту: відповідальний ШІ (fairness, accountability, transparency), ризики упередженості алгоритмів, захист даних (GDPR). Принципи ООН щодо бізнесу та прав людини.

Ключові питання лекції

- Піраміда КСВ Керрола: рівні та зміст
- Принципи ISO 26000 та їх застосування в IT
- КСВ-практики провідних IT-компаній: аналіз прикладів
- Соціальна звітність: стандарти GRI та нефінансова звітність
- Етика штучного інтелекту: виклики відповідального розвитку ШІ
- Захист прав людини в цифровому бізнесі

Тема 4.2 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Розробка КСВ-стратегії для умовної ІТ-компанії: визначення ключових стейкхолдерів, пріоритетних напрямів КСВ, заходів і показників ефективності.

Завдання 2. Аналіз реального КСВ-звіту вітчизняної ІТ-компанії (за відкритими даними): структура, відповідність стандартам GRI, повнота розкриття інформації. Формулювання рекомендацій.

Завдання 3. Кейс: «Етика ШІ» — аналіз реального прикладу упередженості алгоритму (наприклад, у системі найму або кредитного скорингу). Розробка заходів усунення упередженості.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання навч. посіб.: Чередніченко О. О. та ін. «Економіка розвитку» — К.: Компрінт, 2022 — розділ «КСВ та сталий розвиток»
- Підготовка есе: «Соціальна відповідальність ІТ-бізнесу в умовах воєнного стану в Україні» (3–4 сторінки)
- Аналіз статті: «Соціальна відповідальність бізнесу в Україні» // Економіка та суспільство. — 2024 (economyandsociety.in.ua)
- Ознайомлення з принципами Етики ШІ ЄС (EU AI Act, 2024) та їх застосуванням в ІТ

Очікуваний результат: студент вміє розробляти КСВ-стратегії, аналізувати звіти з КСВ за стандартами GRI, характеризувати принципи етики ШІ та відповідального цифрового бізнесу.

Тема 4.3 — Лекційний матеріал

Соціальна економіка майбутнього: тенденції та виклики

Лекція 15 (2 год.): Соціальні інновації: поняття, приклади (мікрофінансування, соціальне підприємництво, краудфандинг). Соціальне підприємство: відмінності від комерційного та некомерційного бізнесу. Платформна/колаборативна економіка (sharing economy): AirBnB, Uber, кооперативи — вплив на соціальну структуру та зайнятість.

Відновлення України: соціально-економічні виклики відбудови, роль IT-сектору в економічному відновленні (цифрова держава, е-урядування, цифрові послуги). Програма «Plan for Ukraine» та ЦСР. Перспективи розвитку соціальної економіки в умовах євроінтеграції.

Планування розвитку соціальної сфери

Система планування соціального розвитку: стратегічний план (Стратегія-2030), секторальні стратегії (освіта, охорона здоров'я, зайнятість), регіональні плани розвитку. Соціальна ефективність цифрових інвестицій: оцінка соціального впливу (Social Return on Investment — SROI).

- SROI: методологія оцінки соціального ефекту IT-проектів
- KSV як інструмент управління соціальним впливом
- Технологія блокчейн у соціальному страхуванні: перспективи

Тема 4.3 — Практичне заняття та СРС

Практичне заняття (2 год.)

Завдання 1. Розрахунок соціального повернення на інвестиції (SROI) для умовного ІТ-проекту соціального спрямування (наприклад, освітня платформа або система e-Health). Інтерпретація результатів.

Завдання 2. Розробка концепції соціального підприємства у сфері ІТ: місія, цільова аудиторія, модель доходів, соціальний вплив. Презентація та захист (5 хвилин на групу).

Завдання 3. Підсумкова дискусія: «Яку роль ІТ-сектор має відіграти у відновленні України?» — аргументація позиції з опорою на матеріал курсу.

Самостійна робота (5 год.)

- Опрацювання підручника: Атаманюк Р. Ф., Атаманюк Е. А. «Соціальна економіка» — розділ «Соціальні інновації та сталий розвиток»
- Підготовка комплексного аналітичного завдання: «ІТ-сектор як драйвер соціально-економічного відновлення України» (оцінка потенціалу, проблем та рекомендацій)
- Підготовка презентації: «Моя концепція соціально відповідального ІТ-продукту» (8–10 слайдів)
- Систематизація матеріалу всього курсу для підготовки до підсумкового заліку

Очікуваний результат: студент вміє оцінювати соціальний ефект ІТ-проектів, розробляти концепції соціальних підприємств та обґрунтовувати роль цифрових технологій у сталому розвитку.

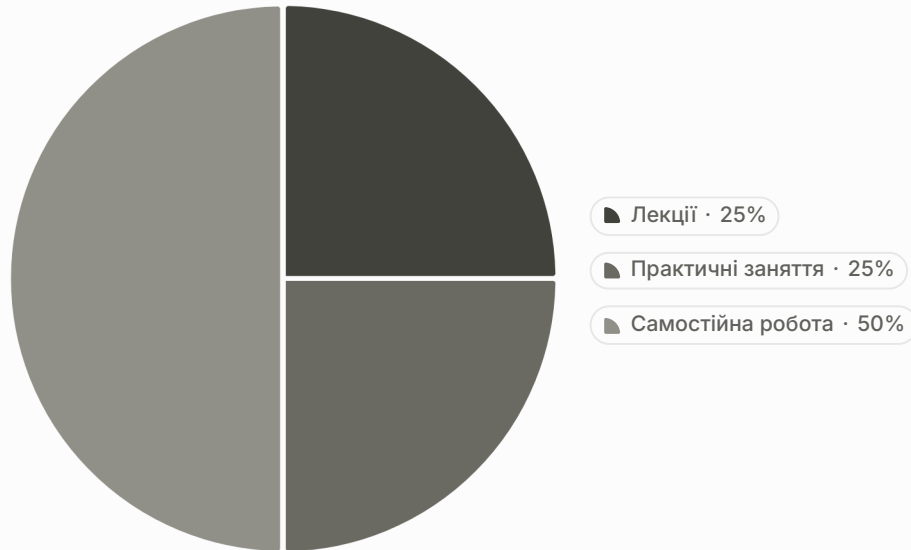
Розподіл навчального часу – 120 годин

Модуль	Тема	Лекції (год.)	Практичні (год.)	СРС (год.)
Модуль 1	Тема 1.1 – Соціальна економіка як наука	2	2	5
	Тема 1.2 – Добробут і якість життя	2	2	5
	Тема 1.3 – Нерівність і бідність	2	2	5
Модуль 2	Тема 2.1 – Ринок праці	2	2	5
	Тема 2.2 – Зайнятість і безробіття	2	2	5
	Тема 2.3 – Людський капітал	2	2	5
	Тема 2.4 – Оплата праці та мотивація	2	2	5
Модуль 3	Тема 3.1 – Соціальна держава та моделі соціальної політики	4	2	5
	Тема 3.2 – Соціальний захист і страхування	2	2	5
	Тема 3.3 – Освіта та охорона здоров'я	2	2	5
Модуль 4	Тема 4.1 – Сталий розвиток та ЦСР ООН	4	2	5
	Тема 4.2 – КСВ у цифровому бізнесі	2	4	5
	Тема 4.3 – Соціальна економіка майбутнього	2	4	5
Разом		30	30	60

Загальний обсяг: **120 годин = 4 кредити ЄКТС**. Підсумковий контроль – залік. Розподіл є орієнтовним і може коригуватися відповідно до специфіки навчального процесу.

Структура навчального часу

Коментар до розподілу

Загальний обсяг — **120 годин (4 кредити ЄКТС)** — розподілено між трьома формами роботи для забезпечення балансу між теорією та практикою.

Лекції — 30 год. (25%)

Системне подання ключового теоретичного матеріалу з використанням наочних схем, таблиць і прикладів із соціально-економічної практики.

Практичні — 30 год. (25%)

Відпрацювання навичок, розв'язання задач, аналіз кейсів, дискусії та захист проектів. Рівна частка з лекціями забезпечує практичну орієнтованість курсу.

Самостійна робота — 60 год. (50%)

Поглиблене вивчення, підготовка завдань, робота з джерелами. Самостійна робота становить **50% обсягу дисципліни**.

Самостійна робота студентів — Детальний опис

Опрацювання літератури

Поглиблене вивчення теоретичного матеріалу за підручниками з соціальної економіки (Атаманюк, Семів, Мазур та ін.), нормативно-правовими актами (Конституція України, закони про соціальне страхування, захист прав людини), науковими статтями у фахових виданнях. Студент конспектує ключові положення та порівнює підходи різних авторів.

Індивідуальні завдання

Виконання розрахункових завдань (ІЛР, індекс Джині, рівень безробіття, SROI); аналітичних завдань (порівняльний аналіз моделей соціальної держави, структура ринку праці IT-сфери, КСВ-аналіз компаній); творчих завдань — есе, аналітичні записки, міні-дослідження з актуальних питань соціальної економіки.

Робота з інформаційними ресурсами

Опрацювання офіційних сайтів: Мінсоцполітики (msp.gov.ua), Держстату (ukrstat.gov.ua), Верховної Ради (zakon.rada.gov.ua), НСЗУ (nszu.gov.ua), Мінцифри (thedigital.gov.ua), ПФУ (pfu.gov.ua), МОН (mon.gov.ua). Аналіз статистичних звітів і баз даних ООН та МОП.

Підготовка до занять

Підготовка до практичних занять (опрацювання умов задач, повторення теорії); підготовка до тестувань (ключові терміни, формули); підготовка до контрольних робіт за кожним модулем (систематизація знань, типові задачі) та до підсумкового заліку.

Форми контролю знань

1

Поточний контроль

Завдання: розрахункові та аналітичні вправи за темами змістовного модуля. Оцінюються регулярність виконання завдань, якість відповідей і рівень засвоєння матеріалу. Поточний контроль формує накопичувальну оцінку протягом семестру. Проводиться після кожної теми у формі тестування (10–15 питань) або усного опитування.

2

Проміжний контроль

Самостійна робота — комплексне ситуаційне завдання або реферат, які охоплюють теми змістовних модулів (теоретичні питання, розрахункові задачі, аналіз соціально-економічних показників). Оцінюються повнота відповіді, правильність розрахунків та обґрунтованість висновків. Проводиться після завершення кожного з чотирьох змістовних модулів.

3

Підсумковий контроль — Залік

Залік відповідно до навчального плану. Форма проведення — тестування. Підсумкова оцінка враховує результати поточного, проміжного та підсумкового контролю відповідно до встановленої шкали: **100-бальна система** з переведенням у національну шкалу та ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F).

Методи викладання

Викладання дисципліни «Соціальна економіка» поєднує класичні академічні та інтерактивні методи, що забезпечує формування не лише міцної теоретичної бази, а й практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності у сфері комп'ютерної інженерії, фінансів та обліку в інформаційних системах.

Лекції

Системне подання теоретичного матеріалу з використанням наочних схем, таблиць і прикладів із соціальної та цифрової економіки; студенти ведуть конспекти та задають уточнювальні запитання.

Кейс-стаді

Аналіз реальних соціально-економічних ситуацій та КСВ-практик ІТ-компаній; студенти виявляють проблему, пропонують рішення та обґрунтовують висновки.

Практичні задачі

Розрахункові вправи за темами (ІЛР, індекс Джині, рівень безробіття, SROI); відпрацювання алгоритмів розв'язання соціально-економічних задач.

Дискусії

Обговорення актуальних проблем: цифрова нерівність, гіг-зайнятість, КСВ ІТ-компаній, відновлення України; розвиток критичного мислення та аргументації.

Нормативні документи

Опрацювання Конституції України, законів про соціальне страхування, захист прав людини, стандартів ISO 26000 та GRI; формування навичок роботи з правовою базою.

Самостійне дослідження

Підготовка аналітичних записок, есе та презентацій за обраною темою; розвиток навичок самостійного пошуку та систематизації соціально-економічної інформації.

Рекомендована література та ресурси

Підручники та навчальні посібники (2022–2025 рр.)

1

Атаманюк Р. Ф., Атаманюк Е. А.

Соціальна економіка : навч. посіб. — Львів : Новий Світ-2000, 2024. — 203 с.

2

Семів Л. К. та ін.

Людський капітал регіонів України в умовах євроінтеграції. — Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2023.

3

Мазур О. Є., Кравченко В. О.

Соціальне страхування: теорія і практика : навч. посіб. — К. : Університет «КРОК», 2023.

4

Чередніченко О. О. та ін.

Економіка розвитку : навч. посіб. — К. : Компрінт, 2022. — 405 с.

5

Якименко І. Л., Петрашко Л. П.

Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти. — К. : НУХТ, 2022. — 337 с.

6

Петруня Ю. Є., Задоя А. О.

Економіка: базовий курс : навч. посіб. 6-те вид. — Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2023. — 265 с.

7

Стойко О. Я., Дема Д. І.

Фінанси : підручник. — Житомир : Університет «Полісся», 2024. — 317 с.

8

Лопашук В. О., Равлюк А. М., Присяжнюк О. В.

Сучасні концепції соціальної відповідальності як основа функціонування бізнесу в умовах глобальних викликів // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. — 2024. — № 14.

9

Соціальна відповідальність бізнесу в Україні

Стаття // Економіка та суспільство. — 2024. — № 68. — economyandsociety.in.ua

10

Bilyk R., Varvus A.

Соціальна відповідальність бізнесу як основа безпеки підприємництва // Укр. журнал прикладної економіки та техніки. — 2023. — Т. 8. — № 3.

11

Кудінова А. В., Кулага І. В., Лопух К. В.

Основи економічних знань : навч. посіб. — К. : ВЦ «Академія», 2023. — 208 с.

12

Непран А. В., Шевченко І. Ю. (ред.)

Економіка підприємства : підручник. У 3 т. Т. 1. — Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2024.

Нормативно-правова база

- Конституція України (ст. 1, 3, 46–49)
zakon.rada.gov.ua
- Закон «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»
zakon.rada.gov.ua
- Закон «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI
zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17
- EU AI Act (Регламент ЄС щодо штучного інтелекту, 2024)
artificialintelligenceact.eu

Офіційні ресурси та фахові видання

Міністерство соціальної політики України msp.gov.ua	Державна служба статистики ukrstat.gov.ua
Міністерство цифрової трансформації thedigital.gov.ua	Пенсійний фонд України pfu.gov.ua
Портал ООН — Цілі сталого розвитку sdgs.un.org	IT Ukraine Association itukraine.org.ua
Журнал «Економіка та суспільство» economyandsociety.in.ua	